

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTITIEI

Anexa nr.4
la Hotărârea Consiliului INJ
nr.1/3 din 30 ianuarie 2015

CURRICULUM
la disciplina

„PROCEDURI SPECIALE ÎN PROCESUL PENAL”

(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTORI:

Valeria ȘTERBEȚ,
Doctor în drept, formator INJ
Raisa BOTEZATU,
formator INJ

_____ AVIZAT
Mariana PITIC, șef al Direcției instruire și cercetare

CHIȘINĂU, 2015

I. PRELIMINARII

Normele Codului de procedură penală asigură o desfășurare unitară a procesului penal și formează ceea ce este cunoscut sub denumirea de procedură de drept comun.

Sunt însă anumite situații când, datorită unor particularități, se impune adoptarea și a altor reguli care derogă de la cele de drept comun, tocmai pentru atingerea scopului legii penale și procesual penale, reguli ce compun procedurile speciale.

Normele respective cu toate că nu constituie decât derogări de la normele de drept comun au totuși un conținut și o sistematizare proprie. În sistemul actual, cel al Codului de procedură penală adoptat în anul 2003 cu modificările și completările ulterioare, se observă tendința sporirii reglementărilor speciale, situație explicată prin preocuparea legiuitorului de a crea și a asigura garanții suplimentare în desfășurarea procesului penal pentru anumite categorii de făptuitori, fiind vorba în special de minori, persoane iresponsabile, infracțiuni săvârșite de persoane juridice, etc., or în alte situații s-a urmărit scopul simplificării procesului penal, așa cum se observă în cazul infracțiunilor flagrante, acordului de recunoaștere a vinovăției ș.a.

Curriculumul disciplinei „Proceduri speciale în procesul penal”, este destinat audienților-viitori procurori și judecători. Prezentul curriculum este conceput să conțină informații cât mai actuale și utile, necesare candidaților la funcția de procuror și judecător, în scopul de a-i ajuta să însușească cât mai eficient actualul suport normativ procesual penal, de a înțelege rațiunile reglementărilor legale privind procedurile speciale în procesul penal în cadrul urmăririi penale și înfăptuirii justiției, precum și pentru a-și forma deprinderi în scopul utilizării lor corecte și eficiente în practică.

Scopul disciplinei constă în lărgirea cunoaștințelor ce țin de procedurile speciale în procesul penal, pe de o parte, și, pe de altă parte, formarea/dezvoltarea competențelor profesionale ale audienților, inclusiv competențelor și abilităților practice de operare și aplicare a acestor prevederi în cadrul efectuării urmăririi penale și la înfăptuirea actului de justiție, care trebuie să corespundă principiului legalității. Reglementările cu caracter special exprimă atenția legiuitorului față de anumite categorii de cauze penale cu participarea anumitor subiecți care datorită stării de vulnerabilitate (minor, incapabil etc.) necesită o apărare judiciară specială, în ideea realizării unei justiții echitabile și pe principii de egalitate. Raționamentul acestei tendințe, poate fi justificat, în contextul democratizării justiției penale și a aspirațiilor de formare a Republicii Moldova ca stat de drept, prin prisma stabilirii valorii umane și a altor concepte ca: dreptul la un proces echitabil, dreptul la apărare, accesul liber la justiție etc. în centrul procesului penal. Anume sub acest aspect curriculum-ul reprezintă un document reglator ce determină competențele profesionale necesare integrării și buneii manifestări în câmpul muncii. Din această perspectivă, studiul modulului prezentat este orientat și spre familiarizarea cu modificările și completările care s-au produs în legislația procesual penală a Republicii Moldova, valorificarea întregului potențial intelectual al audienților pentru a cultiva deprinderi de veritabil judecător sau procuror, prezentarea practicii judiciare, inclusiv a Curții Europene pentru Drepturile Omului, pentru a consolida cunoștințele asimilate, a cultiva spiritul de respect pentru lege și pentru justițiabili.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

- Să poată identifica conceptele de bază cu care se operează în cadrul aplicării și interpretării normelor procesual-penale incluse în Partea Generală și Partea Specială a Codului de procedură penală;

- Să poată determina fără echivoc normele procesuale generale și ale procedurii speciale relevante la diferite etape ale urmăririi penale și judecării cauzelor concrete;
- Să dețină cunoștințe și abilități practice tipice activității de procuror și de judecător în vederea aplicării procedurilor speciale, dezvoltarea capacităților de a transpune în plan practic cunoștințele teoretice;
- Să posede abilități practice de elaborare a actelor procesuale în situații atipice, soluționarea spețelor, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate, formularea poziției și argumentarea soluțiilor;
- Să evalueze corectitudinea sau incorectitudinea unor soluții din practica judiciară prin prisma normelor relevante de drept național și internațional;
- Să poată reevalua unele norme ale procedurilor speciale în Partea Specială a Codului de procedură penală;
- Să formuleze unele recomandări teoretice în scopul îmbunătățirii calitative continue a legii procesual-penale privind procedurile speciale în unison cu principiul legalității și oportunității.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:

- definească/distingă/identifice procedurile speciale de cele generale, aplicabile pentru diferite categorii de cauze;
- determine/argumenteze particularitățile desfășurării urmăririi penale și judecării diferitor categorii de cauze prin prisma procedurilor speciale;
- identifice/argumenteze limitele de aplicare a dispozițiilor procedurii speciale pentru fiecare categorie de cauze;
- determine/generalizeze structura și conținutul actelor procedurale (ordonanței, sentinței) în cauzele penale cu aplicarea procedurii speciale;
- întocmească proiecte de acte procesuale cu aplicarea/utilizarea corectă a normelor procedurii speciale și practicii judiciare naționale și internaționale;
- ia atitudini față de discrepanțele existente în practica națională în raport cu jurisprudența CEDO.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formatori	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Proceduri speciale în procesul penal	Șterbeț Valeria Botezatu Raisa	II	36	12	24	examen

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Efectuarea urmăririi penale de către procuror în cauzele privind minorii. Particularitățile judecării cauzei în prima instanță privind minorii.	2	4

<p>suplimentare în cauzele privind minorii.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Să se relateze despre drepturile și obligațiile martorului minor. 4. Să relateze despre obiectul probațiunii și limitele probațiunii în cauzele privind minorii. 5. Să identifice limitele de aplicare a dispozițiilor procedurii în cauzele privind minorii și după atingerea vârstei de 18 ani. 6. Să identifice particularitățile începerii și desfășurării urmăririi penale în cauzele cu făptuitori minori. 7. Să argumenteze rațiunea disjungerii cauzei penale cu minori. 8. Să determine particularitățile aplicării măsurilor procesual penale față de minori. 9. Să argumenteze rolul referatului prezentințial de evaluare psihosocială a minorului. 10. Să recomande soluții la terminarea urmăririi penale în privința minorului. 11. Să proiecteze ordonanțe privind încetarea procesului penal cu liberarea de răspundere penală a minorului. 12. Să identifice măsurile procesuale legate de punerea pe rol a cauzelor privind infracțiunile săvârșite de minori . 13. Să relateze despre măsurile premergătoare ședinței de judecată. 14. Să argumenteze necesitatea și impactul asistenței juridice asupra rezolvării cauzelor privind infracțiunile săvârșite de minori. 15. Să evalueze etapele desfășurării judecării în cauzele cu infractori minori. 16. Să argumenteze chestiunile ce urmează a fi soluționate de instanță la adoptarea sentinței în procesul unui minor. 17. Să formuleze soluții legale privitor la rezolvarea cauzelor penale privind infracțiunile săvârșite de minori. 18. Să argumenteze soluția liberării de către instanță a minorului de pedeapsă penală cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ 	<p>Studiu de caz Evaluarea legislației. Tablă flipchart</p>	<p>acte procesuale Soluționarea spețelor. Examinarea dosarelor.</p>
<p>Tema 2. Conducerea urmăririi penale de către procuror în cauzele penale cu făptuitori în stare de iresponsabilitate. Probleme teoretico-practice privind procedura aplicării de către instanța de judecată a măsurilor de constrângere cu caracter medical.</p>		
<p><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Particularitățile desfășurării urmăririi penale în cauzele în cauzele penale cu făptuitori în stare de 	<p>Prelegere a cu suport</p>	<p><i>Ore curs</i> Brainstor ming.</p>

<p>iresponsabilitate.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Rolul procurorului în asigurarea legalității internării persoanei în instituția psihiatrică 3. Condițiile și procedura disjungerii cauzei penale cu făptuitori iresponsabili. 4. Terminarea urmăririi penale și soluțiile dispuse de către procuror la această etapă. 5. Măsuri preparatorii pentru ședința de judecată în vederea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical. 6. Judecarea și soluționarea cauzei de către instanța de judecată în vederea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical. 7. Sentința de aplicare a unor măsuri de constrângere cu caracter medical. 8. Verificarea necesității de a aplica în continuare măsurile de constrângere cu caracter medical. <p><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Să definească procedura în cauzele penale cu făptuitori în stare de iresponsabilitate. 2. Să determine garanțiile procesual penale suplimentare în cauzele penale cu făptuitori în stare de iresponsabilitate. 3. Să relateze despre obiectul probațiunii și limitele probațiunii în cauzele penale cu făptuitori în stare de iresponsabilitate. 4. Să argumenteze particularitățile desfășurării urmăririi penale în cauzele privind persoanele care au săvârșit fapte prejudiciabile penale în stare de iresponsabilitate sau care s-au îmbolnăvit de o boală psihică după săvârșirea infracțiunii 5. Să estimeze rolul procurorului în asigurarea legalității internării persoanei în instituția psihiatrică. 6. Să stabilească condițiile și procedura disjungerii cauzei penale cu făptuitori iresponsabili. 7. Să relateze despre terminarea urmăririi penale și soluțiile dispuse de către procuror la această etapă 8. Să proiecteze soluțiile procurorului la etapa terminării urmăririi penale în cauzele privind persoanele care au săvârșit fapte prejudiciabile penale în stare de iresponsabilitate sau care s-au îmbolnăvit de o boală psihică după săvârșirea infracțiunii. 9. Să descrie măsurile preparatorii pentru ședința de judecată în vederea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical. 10. Să determine particularitățile judecării cauzelor penale cu făptuitori iresponsabili. 	<p>vizual. Power Point, laptop, videoproiector.</p> <p>Seminare. Evaluarea actelor normative. Dezbateri. Studiu de caz. Lucrul în grup cu folosirea tehnicii informaționale. Tablă flipchart.</p>	<p>Lectura surselor din Lista bibliografică.</p> <p><i>Ore practice</i> Pregătirea temei pentru activitate practică. Analiza practicii judiciare. Soluționarea spețelor.</p> <p>Întocmirea proiectelor de acte procesuale.</p>
---	---	--

<p>recunoaștere a hotărârilor instanțelor străine.</p> <p>7. Rolul instanței de judecată în vederea solicitării și executării comisiei rogatorii.</p> <p>8. Rolul instanței de judecată în vederea executării cererilor de extradare.</p> <p>9. Soluționarea problemelor legate de transferul persoanelor condamnate</p> <p>10. Procedura de recunoaștere a hotărârilor penale ale instanțelor străine.</p> <p>11. Procedura de transfer a procesului penal.</p>		
--	--	--

VII. EVALUAREA

A. Evaluarea continuă se va realiza prin:

- participarea audiențelor în cadrul seminarelor;
- realizarea activităților individuale/în grup;
- răspunsuri orale, participare la dezbateri/studii de caz;
- redactarea unor acte în baza temelor studiate;
- susținerea unei testări obligatorii care va conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor, capacităților și competențelor/aptitudinilor profesionale.

B. Evaluarea finală se va efectua prin examen, în bază de test, care va conține două întrebări teoretice și una practică în domeniul procedurilor speciale în procesul penal.

VIII. BIBLIOGRAFIE

Acte legislative și normative:

1. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994. M.O. nr.1 din 12.08.1994.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, din 14 martie 2003. M.O. nr.104-110 din 07.06.2003.
3. Lege cu privire la Procuratură nr.294 din 25.12.2008. M.O. nr.55-56/155 din 17.03.2009
4. Legea cu privire la avocatură nr.1260-XV din 19.07.2002. Republicat: M.O. nr.159/582 din 04.09.2010.
5. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320 din 27.12.2012. Publicat: M.O.nr.42-47/145 din 1.03.2013.
6. Legea cu privire la activitatea specială de investigații, nr.59 din 29.03.2012, M.O.nr.113-118/373 din 08.06.2012.
7. Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal nr.105-XVI din 16.05.2008. M.O.nr.112-114/434 din 27.06.2008.
8. Legea cu privire la retribuirea daunei cauzate de acțiunile ilicite ale organelor de cercetare penală, anchetare preliminară, procuraturii și instanțelor de judecată, nr.1545-XIII din 25.02.1998. M.O. nr.50-51/359 din 04.06.1998.
9. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr.371 din 01.12.2006 (M.O.nr.14-17/42 din 01.02.2007).
10. Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, nr. 87 din 21.04.2011, M.O.nr.107-109/282 din 01.07.2011.

11. Legea privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995. M.O. nr.58/641 din 19.05.1995.

12. Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.1995. Republicat: M.O.nr.117-119/949 din 15.08.2002.

13. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.789-XIII din 26.03.1996. Republicat: M.O.nr.196-199/764 din 12.09.2003.

Acte internaționale

14. Declarația universală a drepturilor omului (10.12.1948).

15. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (4.11.1950).

16. Regulile standardelor minimale de tratare a deținuților (1955).

17. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966).

18. Convenția împotriva torturilor și a altor forme de comportament și pedepse antiumane, crude sau care înjosesc demnitatea omului (1984).

19. Principiile generale, privitor la independența organelor judecătorești (1985).

20. Declarația principiilor generale ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzurilor de putere (1985).

21. Regulile standardelor minimale al ONU privitor la efectuarea justiției în privința infractorilor minori (1985).

22. Convenția despre drepturile copilului (1989).

23. Cumulul de principii pentru apărarea tuturor persoanelor reținute sau arestate în orice formă ar fi fost aceasta efectuată (1988).

24. Convenția europeană despre colaborarea reciprocă privind asistența juridică internațională în materie penală și protocoalele ei (1959).

25. Convenția europeană privind valoarea internațională a hotărârilor represive (1970).

26. Convenția europeană de extrădare (1957) și protocoalele adiționale.

27. Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate (1983) și protocolul adițional.

28. Convenția europeană cu privire la transferarea procedurilor penale (1972)

29. Convenția privind spălarea, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitate infracțională (1990).

30. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (2000) și Protocoalele adiționale la această Convenție

31. Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (1993).

32. Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (25.02.1993).

33. Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală (13.12.1993).

34. Tratatul între Republica Moldova și Republica Letonia cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (14.04.1993)

35. Tratatul între Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (9.02.1993) T

36. ratat între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală (06.07.1996)

37. Acord între Republica Moldova și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală (22.05.1996)

38. Tratat între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (26.10.2004)

Jurisprudență/Practica judiciară:

39. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție privind sentința judecătorească, nr.5 din 19.06.2006.
40. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, nr.39 din 22.11.2004.
41. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedura penală, nr.11 din 24.12.2010 // Buletinul CSJ, 2011, nr. 2-3 pag.33.
42. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu, nr. 1 din 15.04.2013, Buletinul CSJ, 2013, nr.7-8, pag.4.
43. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție privind judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nr.6 din 24.12.2010.
44. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărîrilor judecătorești cu caracter penal nr.6 din 14.11.2008.
45. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației ce reglementează extrădarea nr.3 din 28.05.2012.
46. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea prevederilor art.364-1 CPP de către instanțele judecătorești nr.13 din 16.12.2013.
47. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr.8 din 11.11.2013.
48. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la aplicarea prevederilor art.364¹ CPP de către instanțele judecătorești nr.13 din 16.12.2013.
49. Ghidul cu privire la aplicarea pedepsei, adoptat și recomandat pentru aplicare prin Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 15 din 22.12.2014
50. Recomandarea nr.37 *cu privire la pronunțarea hotărîrilor judecătorești în procesul penal.*
51. Recomandarea nr. 27 *privind soluționarea cauzelor penale expediate în instanțele de judecată de către Ministrul Justiției al Republicii Moldova prin acceptarea transferului procedurii penale.*
52. *Jurisprudența relevantă CEDO*

Literatură didactică și științifică:

53. Berger V., Jurisprudența CEDO, IRDO, București, 1998.
54. Crișu Anastasiu, Drept procesual penal / *Proceduri speciale*, București, Tipo-Aktis S.A. 2004.
55. I. Dolea, Dm. Roman, I. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S.Ursul, Drept procesual penal, Cartier juridic, 2005.
56. I. Dolea, Dm. Roman, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu, R. Botezatu, V. Șterbeț, E. Erjiu. Codul de procedură penală. Comentariu, Cartier juridic, 2005.
57. Mole Nuala, Harby Catarina, Dreptul la un proces echitabil. Ghid privind punerea în aplicare a articolului 6 al Convenției europene pentru Drepturile Omului, Chișinău, 2003.

